

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Цінність – феномен, який об'єктивно, за своєю природою є благом для людини, спрямованим на утвердженні її в бутті, реалізації її творчих можливостей.

Людина завжди буде залишатись основною цінністю в суспільстві, адже їй дана велика свобода вибирати принципи за якими вона буде влаштовувати собі життя. От і зараз на сучасному етапі розвитку нашої держави, ми повинні усвідомити той факт, що саме ми, а не хто інший є безпосередніми творцями нашої політичної системи і саме від нас залежить її розвиток чи деградація. Однак наша воля, енергія повинні бути спрямовані не на зовнішні прояви, такі як державні інститути, а перш за все на самого себе, на реформу свого внутрішнього світу, свого відношення до оточуючих. Адже саме на такому мікрорівні, де суть влади у володінні перш за все собою, своїми емоціями, думками – формується влада на макрорівні – на рівні держави, її інститутів. Тільки тоді політична система, суспільство будуть такими, якими ми хочемо їх бачити.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства все з більшою гостротою постає проблема відродження культури та духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних морально-етичних цінностей [1].

Цінності, безумовно є тим феноменом, котрий найтісніше пов'язаний зі сферою потреб людини, оскільки певна система цінностей втілюється в тих чи інших конкретних феноменах, пов'язаних із відповідними формами життєдіяльності, в яких і здійснюється оволодіння цінностями, їх поступове перетворення з явища «зовнішнього» у явище «для себе», тобто відбувається переведення цінностей суспільних в цінності суб'єктивно значущі для самого індивіда [2].

Осмислюючи моральні ідеї І. Канта, що розкривають мотиви і спонуки людських дій, Ж. Делез наголошує на думці, що «кінцева мета є лише поняття нашого практичного розуму». «Дійсно, – пише Ж. Делез – моральний закон приписує ціль без умови. У такої цілі саме розум приймає себе в сенсі мети, і саме свобода необхідно наділяє себе змістом як вищою і заданою законом метою. На питання «Що ж є кінцевою метою?» слід відповісти: людина, але людина як ноумен і надчуттєве існування, людина як моральна істота. Про людину як моральну істоту уже не можна запитувати для чого вона існує. Її існування має в собі вищу ціль. Такою вищою ціллю є організація розумних істот під моральним законом, або свобода як привід для існування, який сам по собі міститься в розумній істоті».

Повернення людини до Буття, здатність відкритися для вимог Буття – це, згідно з Гайдеггером, турбота про Людину: «На що ж іще спрямована турбота», крім як на повернення людини до її сутності? Яким тут є ще інший смисл, як не повернення людині

(homo) людськості (humanitas)? Але в чому полягає людськість людини? Вона полягає у її сутності», – наводить думку Гайдегера Ж. Дерріда.

Цінності буття, про які розмірковує Гайдеггер, – це панування метафорики близькості, безпосередньої присутності людини в бутті в формах і засобами морально визначених відносин зі світом. Дана проблема не випадково зберігає свою актуальність, більш того загострюється в поступі історії від часів Канта до часу Гайдегера, оскільки ситуація відчуження поглиблюється і набуває усе нових нюансів вияву, справляючи деструктивний вплив на духовний світ особи в ситуації відчужених соці- альних стосунків та неістинність «втечі в свободу» на ґрунті сурогатних форм культури.

Князь Євгеній Трубецькой у «Передмові» до циклу праць, присвячених культурі Давньої Русі, проводить цікаву паралель культурних епох. Замислюючись над джерелами жорстокості, якою живе людство, зокрема осмислюючи події Першої світової війни на європейському континенті (праця створена у 1916 р.), час великих людських трагедій, і порівнюючи попередні епохи, зокрема культуру Русі XIV – XV століть, час, коли попри негаразди життя, люди прагнули утверджувати красу, утримувати її образ, створюючи художньо досконалі храмові споруди і наповнюючи їх образами святих – носіїв ідеї моральної досконалості та образом морального Абсолюта, як джерело живлення духу, говорить, щодо подій свого часу і людських стосунків наступне: вони «дивно уподібнюються тим законам, які володарюють в світі тваринному такі правила в наші дні проголошуються як керівні засади життя народів. І в цьому перетворенні законів природи в принципи, – в цьому піднесенні біологічної необхідності в етичне начало – розкривається суттєва відмінність між світом тваринним і людським, – відмінність не на користь людини»

Справді, мова іде про розумом вибрані аморальні засоби самоздійснення, що як такі є руйнівними для світу – не лише фізичної життєвості його видів, але і для людини – нищівними для її творчої сутності, оскільки зусилля останньої спрямовані на руйнування світу людських відносин, світу культури, що створена попередніми поколіннями людської історії. Тобто людина втрачає морально визначені стосунки зі світом, переводячи пафос творення у пафос руйнівний. Останній не потребує творчих зусиль, не потребує організації на моральне ставлення до предмету формування з тим, щоб, розгорнувши його життєвість у формах доцільної у собі краси, утвердити власну духовну сутність як творчо-формуючу, що і є справжньою сутністю людини, принаймні зобов'язана поставати такою, оскільки життя усіх інших природних видів знаходиться у залежності від її волі і типу стосунків зі світом. Переводячи пафос творення у руйнівний, людство засвідчує про себе як демонічну силу, а не розумно взаємодіючу зі світом на моральних засадах.

Філософське, науково-теоретичне осмислення цінності людського буття як особливого виду планетарного життя, бачить цінність розуму, його призначення не в тому, щоб бути засобом для задоволення біологічних потреб, а в тому, щоб здійснитися у пізнанні законів буття світу і відтак у творчих взаємодіях з ним на моральних засадах, тобто зберігаючи багатство виразних форм життя природного світу і утверджуючи тим самим розумність як визначену у собі моральність стосунків у всій повноті їх вияву.

Сучасна культура втратила природний світ у доцільній життєвості його форм і виявів як актуальний предмет морально-естетичного відношення, звівши стосунки з ним до суто споживацьких. Тобто ситуація визначилася як криза духу, як втрата розуміння справжнього призначення людини в світі. Осмислюючи мету людського життя І.Кант бачить призначення людства навіть не в пізнавальній здатності людини завдяки якій увесь природний світ здобуває свою цінність. Виходячи з ідеї доцільності у собі життєвості форм природного світу І. Кант обґрунтовує ідею «етикотеології», згідно з якою людина постає вищою метою, без якої увесь процес не мав би мети.

Справжнє призначення людини в світі Кант бачить в моральному самоздійсненні, що обіймає собою усе багатство відносин зі світом на морально визначених засадах. При цьому в людині, в її духовному світі Кант не бачить перешкод для повноти самоздійснення морально визначеними засобами. Філософ виходить з ідеального образу стосунків особи з собою як суб'єктом морального вибору.

Як відзначає З. Фрейд, переконливі успіхи в пізнанні і «підкоренні» природи не співвідносяться з упорядкуванням людиною власної природи, упорядкуванням людських відносин. Змагальність волю у боротьбі за життєві блага в контексті соціального цілого парадоксально пов'язана з феноменом, який Е. Фромм влучно визначає як «втеча від свободи». Відповідальність за вибір життєвих цінностей зумовлює названий феномен як типовий у ставленні людини до себе. Вона воліє пристати до загалу, жити як диктує ситуація, щоб мати можливість покласти відповідальність за невдачі, які спіткають її, на плечі інших.

Наголошуючи на важливості утверджувати і захищати уже наявні типи і рівні свободи, філософ бачить необхідним завойовувати «нову свободу, іншого типу: таку свободу, що дає людині шанс реалізувати свою особистість, повірити в себе і в життя в цілому» [3]

Культура і духовність це цивілізовані ознаки будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. Нація, в якій нівелюються духовні цінності приречена на загибель і це лише справа часу. Тому в цих умовах дуже важливою є активізація зусиль з підвищення духовного рівня українського народу, формування у нього стійкої системи глибоких морально-

духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Тільки таким чином ми можемо досягнути поступового економічного, політичного й духовного піднесення нашої країни, оскільки ці сфери досить тісно переплетені і взаємопов'язані [1].

Список використаної літератури:

1. Олас К. Духовні цінності як чинник розвитку перехідного українського суспільства. – [Електронний ресурс] <https://dspace.uzhmu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/pdf>
2. Ордіна Л. Демократичні цінності як фактор мотиваційного забезпечення культуротворчого середовища ВНЗ. – [Електронний ресурс] <http://www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/9905/1/27.pdf>
3. Мельник П. Наука і цінності людського буття. – [Електронний ресурс] http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/K_Nauka_i_cinnosti_buttva.pdf
4. Шумка М. Л. Українська національна символіка як репрезентант національної ідентичності // М. Л. Шумка // Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. Випуск 9. Одеса. –2016. – С. 180-198.
5. Шумка М. Л. Символіка та мова як репрезентанти національної ідентичності та чинники націєтворення [Текст] / М. Л. Шумка // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 114-137.
6. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т.В. Гончарук, Н.В. Гнасевич, М.І. Гурик, О.М. Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л.Шумка; за ред. професора О. М Рудакевича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 256 с.
7. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.
8. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С. 215-222.